
УДК 336.225

Мартинюк Ірина Василівна
к. е. н., доцент кафедри фінансів,
Одеський національний економічний університет (Україна)

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

JEL classification: H200; H260

На сьогоднішній день податкові надходження відіграють найважливішу роль при формуванні дохідної частини зведеного бюджету України, що обумовлює необхідність здійснення їх ефективного податкового контролю.

В умовах зростання рівня тіньової економіки та поглиблення кризи, пов'язаної з пандемією коронавірусної інфекції COVID-19, заходи податкового контролю повинні відбуватися, з одного боку, ефективно, з метою попередження ухилення від сплати податків та поповнення дохідної

частини бюджету, а, з іншого, – не створювати додаткового навантаження на діяльність суб'єктів господарювання.

Законодавством України передбачено проведення документальних (планових та позапланових; виїзних та невиїзних), фактичних перевірок та зустрічних звірок. З метою оцінювання ефективності здійснення податкового контролю було проведено аналіз абсолютних (рис. 1) та відносних (рис. 2) показників контрольно-перевірочної роботи органів Державної податкової служби України.

Рис. 1. Динаміка кількості проведених контрольно-перевірочних заходів та донараховань за результатами їх проведення в Україні, 2016-2020 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [1]

Аналіз контрольно-перевірочної діяльності податкових органів свідчить про тенденцію щодо збільшення результативності податкових перевірок за період з 2016 р. по 2019 р. Виключенням є 2020 р. через запровадження законодавчо встановленого мораторію на перевірки, який було введено з 18 березня 2020 р. В межах даного мораторію було дозволено проведення виключно фактичних перевірок, пов'язаних з обігом підакцизних товарів (через що кількість фактичних перевірок залишилася майже на такому ж рівні як і у 2019 р. та склала 16565 (37,30% від загальної кількості перевірок), та документальних перевірок з питань декларування ПДВ, припинення суб'єктів господарювання та на звернення платників податків. Даний мораторій вплинув на скорочення як кількості проведених перевірок, так й обсягу донараховань за їх результатами [2, с. 23].

У структурі податкових перевірок переважають документальні позапланові перевірки, які у середньому за досліджуваний період склали 41,95% [1].

На рис. 2 наведено ряд відносних показників ефективності здійснення контрольно-перевірочної роботи органів Державної податкової служби України.

У середньому за досліджуваний період питома вага узгоджених податкових платежів складала 41,21% від загальної суми донарахованих податкових платежів за результатами контрольно-перевірочних заходів, у той час як питома вага сплачених податкових платежів складала лише 11,81% від аналогічного показника. Відмітимо, що діяльність контролюючих органів повинна бути спрямована на підвищення значень даних показників з метою забезпечення своєчасних та в повному обсязі надходжень донарахованих сум до бюджету. Проведений аналіз рівня макроекономічного навантаження свідчить про підвищення рівня ефективності податкового контролю, оскільки даний показник (питома вага донарахованих платежів у ВВП) за досліджуваний період зменшився. Обсяг донараховань за результатами однієї перевірки, не враховуючи дані 2020 р., збільшився за чотири роки на 57%.

Рис. 2. Динаміка показників ефективності податкового контролю в Україні, 2016–2020 рр.
Джерело: розроблено автором за даними [1; 2]

Проведений аналіз ефективності податкового контролю надав змогу виявити як його переваги, так і недоліки. З метою підвищення ефективності здійснення податкового контролю, вважаємо за доцільне приділити увагу його превентивній функції, що сприятиме запобіганню виникнення порушень податкового законодавства, а не боротьбі з їх наслідками. Отже, проведення масово-роз'яснювальної роботи серед платників податків, підвищення якості податкових консультацій та рівня податкової культури платників податків повинні бути пріоритетними у роботі контролюючих органів. Також варто приділити увагу роботі з контролюючими органами, оскільки досить велика кількість податкових повідомлень-рішень за результатами податкових перевірок скасовується у результаті оскарження платниками податків. Так, у 2020 р. було скасовано 348 податкових повідомлень-рішень на загальну суму 2073,2 млн. грн. [2, с. 27].

Література

1. Державна податкова служба України : сайт. URL: <https://tax.gov.ua> (дата звернення: 20.04.2021).
2. Звіт про виконання Плану діяльності Державної податкової служби України на 2020 рік. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/396505.html> (дата звернення: 20.04.2021).